

TRANSLATOR STUDIES IN THE FOCUS OF SOCIOLOGY OF TRANSLATION

ÇEVİRİ SOSYOLOJİSİ ODAĞINDA ÇEVİRMEN ÇALIŞMALARI¹

Gamze GÜLER²
Sergül VURAL KARA³

Abstract

The sociology of translation has undoubtedly emerged as the result of an attempt to open a new door to the dilemmas of translation and gathered speed in translation studies in the last decades. The sociology of translation tries to draw attention to the expanding environment by considering the translation phenomenon in different dimensions. The sociology of translation, which considers translation not as an individual act, but as a social act, tries to see the actors and mobilities in the background of translation by looking at translation from a holistic perspective by associating the translation phenomenon with the basic sociological concepts. At the same time, the sociology of translation emphasizes that translation is a phenomenon that extends beyond the text and emphasizes that it may be inadequate to treat translation with only the text dimensions. The main reference of sociology of translation is Pierre Bourdieu and his basic concepts such as field, habitus, capital and doxa give direction the sociology of translation's studies. With this concepts, all of the translation processes are tried to be considered with multiple action and multiple decisions dimension. Understanding the functioning of invisible structures and interpreting the actions of the actors in the background of translation with this concepts will provide a holistic approach to the translation phenomenon. In this study, firstly the basic concepts of Pierre Bourdieu and their relations with the translation phenomenon will be given, and then focused the translators, who take part in the background of translation.

Key words: Sociology of translation, Pierre Bourdieu, habitus, actor and translator.

Özet

Çeviri sosyolojisi kuşkusuz çevirinin çıkmazlarına yeni bir kapı aralama girişiminin sonucu olarak ortaya çıkmış ve son yirmi yılda çeviri alanında ivme kazanmaya başlamıştır. Çeviri sosyolojisi çeviri olgusunu farklı boyutlarıyla ele alarak çeviri ürününün genişleyen çevresine dikkat çekmeye çalışmaktadır. Çeviriyi bireysel bir eylem olarak değil, toplumsal bir eylem olarak ele alan çeviri sosyolojisi çeviri edimini temel sosyolojik kavramlarla ilişkilendirerek çevirinin arka planında yer alan eyleyenleri, hareketlilikleri görmeye ve çeviriye bütüncül bir bakış açısıyla bakmaya çalışmaktadır. Aynı zamanda çeviri sosyolojisi çevirinin metnin dışına taşan bir olgu olduğunun altını çizerek, çeviriyi sadece metin boyutuyla ele almanın yetersiz olabileceğine vurgu yapmaktadır. Çeviri sosyolojisinin başat referansı Pierre Bourdieu'dür ve çeviri sosyolojisi çalışmalarına yön veren onun alan, habitus, sermaye ve doxa gibi temel kavramlarıdır. Bu kavramlarla çeviri öncesi, çeviri süreci ve çeviri sonrası gibi çeviri süreçleri çoklu eyleyen ve çoklu kararlar boyutuyla ele alınmaya çalışılmaktadır. Bu kavramlarla çeviri ürününün arka planında yer alan görünmeyen yapıların işleyişini anlamak ve eyleyenlerin eylemlerini anlamlandırmak, çeviri olgusuna daha bütüncül bir bakış açısıyla yaklaşmak olanaklıdır. Bu çalışmada ilk olarak Pierre Bourdieu'nün temel kavramlarına ve bu kavramların çeviri olgusuyla olan bağlantılarına yer verilecek, ardından çevirinin arka planında yer alan eyleyenlerden çevirmenlere odaklanılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Çeviri sosyolojisi, Pierre Bourdieu, habitus, eyleyen, çevirmen.

¹ Bu makale Çukurova Üniversitesi ev sahipliğinde 09-10-11 Ekim 2019 tarihinde düzenlenen INCOL 2019'da sözlü olarak sunulmuştur.

² Arş. Gör., Mersin Üniversitesi, Fen- Edebiyat Fakültesi, Çeviri Anabilim Dalı

³ Prof. Dr., Mersin Üniversitesi, Fen- Edebiyat Fakültesi, Çeviri Anabilim Dalı

GİRİŞ

Son yıllarda çeviri alanında çeviriyi sosyal bir uygulama olarak gören ve çevirinin izlerini metin dünyasının dışına çıkararak sosyal yaşamın içerisinde arayan çeviri sosyolojisi çeviri çalışmalarına yeni bir soluk getirmeyi, çıkmazlarına yeni kapılar aralamayı hedeflemektedir. Bu yeni çalışma alanı literatürde çeviri çalışmaları içerisinde önemli adımlar atsa da, ülkemizde bu alana yönelik çalışmalar, özellikle de kuramsal verilerin uygulama örneğiyle değerlendirilmesi bağlamında yok denecek kadar azdır. Bu çalışmada Pierre Bourdieu'nün kavramlarıyla çeviride nasıl bir yol izlenebileceğine bakılacaktır.

AMAÇ

Yeni araştırma alanlarının sunulması ile çeviri alanının sınırlarını genişletebilir ve bu alana yeni bir soluk getirebilir. Yaşamımız içerisinde yer alan farklı çeviri eylemlerini daha iyi anlayabilmek ve bu eylemin içerisinde yer alan çeviri süreçlerinin bilinmeyenlerine ışık tutabilmek için çeviri eylemini sosyal yaşamımızın bir parçası olarak görmemiz gerekmektedir. Aynı zamanda bu eylemin izlerini, bilinmeyenlerini sistematik olarak gerçek yaşam dünyamızda aramamız gerekmektedir. Çeviri sosyolojisi çerçevesinde sosyal yaşamın içerisinde yer alan ve sosyal bir uygulama olan çeviri eyleminden elde edeceğimiz bulgular çeviri ve toplum arasındaki etkileşimi anlamımıza ve çevirinin topluma, toplumun da çeviriye hizmet ettiğini anlamımıza yardım edecektir. Çeviri sosyolojisi çeviriyi sosyal bağlamı içerisinde incelemek adına farklı bir bakış açısı sunmaktadır. Sosyal yaşam ve çeviri arasında etkileşimli gözlem yaparak çeviri eyleminin karmaşık sorunlarını yeni bir bakış açısıyla keşfetme, betimleme ve açıklamayı hedeflemektedir.

Bu çalışmanın genel amacı Pierre Bourdieu'nün bütünlük yapıda sunduğu alan, habitus, sermaye, illusio ve doxa kavramlarının çeviriye olan yansımalarını ve bu kavramlarla çeviri çıkmazlarına ne gibi yeni açılımlar getirilebileceğini göstermektir. Bu çalışmada çeviri eyleminin eyleyicisiz olmadığı, hatta bu eyleminin en önemli eyleyicilerinden birinin yaptığı çevirilerle toplumları değiştirim ve dönüştürüm erkini elinde bulunduran çevirmenler olduğu gerçeği vurgulanacaktır. Sabahattin Eyuboğlu örneği üzerinden sosyal yaşam, bu alan içerisinde şekillenen çevirmen habitusu ve kültürel sermayesi dönemin ekonomik, kültürel ve siyasi koşulları, aile yapısı ve aldığı eğitimler göz önünde bulundurularak incelenecektir. Sabahattin Eyuboğlu'nun habitusu, kültürel sermayesi ve dönemin koşullarından elde edilen veriler ışığında çevirmenin çevirilerinde izlediği yol, aldığı kararlar ve bu kararların toplumsal alana olan yansımalarına, çeviri eyleminin bilinmeyenlerine dair fikir sahibi olunulacaktır. Çeviri alanında bu zamana kadar metnin içerisinde anlaşılmaya çalışılan çeviri olgusu bu çalışmayla metnin dışına çıkılarak, toplumsal alan, sosyal eyleyenlerden çevirmen göz önünde bulundurularak anlaşılmaya çalışılacaktır.

YÖNTEM

Çeviri olgusu birçok olguyu içinde barındıran karmaşık bir doğaya sahiptir. Bu, aynı zamanda içerisinde karmaşık ilişkileri barındırdığı anlamına gelmektedir. Çeviri sosyolojisi bu karmaşık ilişkileri anlamlandırma boyutunda ampirik materyallerden yararlanmaktadır. Çevirinin sosyal yaşam içerisindeki izlerinin sürülebilmesi adına kuramsal veriler sosyal gerçekliğin içerisine yerleştirilecek, ampirik materyaller göz önünde bulundurularak sosyal yaşam ve çeviri, çevirmen arasındaki dönüşümlü etkileşim anlaşılmaya çalışılacaktır.

Çalışmanın genel yöntemi kuram ve uygulamanın aynı yolda yürüyen iki olgu olduğu gerçeğinden hareket ederek, çeviri sosyolojisi alanındaki kuramsal verilerin somut çevirmen örneği üzerinden sınanması üzerine kurgulanmıştır. Bu sayede çeviri sosyolojisindeki kuramsal veriler ışığında çeviri alanının uygulama boyutunun, çeviri

eyleminin çıkmazlarına dair önemli veriler sunabileceği gösterilmiştir. Sabahattin Eyuboğlu örneğinde ise çevirmenin yaşadığı dönemler içerisinde yaptığı çevirilerle toplumu şekillendirmesi ve yaşadığı toplumda hakim olan sosyo-ekonomik, kültürel koşulların kendisinin çeviri yöntemlerine yansımalarını gözler önüne serebilmek, değerlendirmek adına doküman analizi yapılmıştır. Doküman analizi Sabahattin Eyuboğlu, habitusu ve kültürel sermayesine yönelik yazılı araçların taranması ve çözümlemesini içermektedir. Bu çözümleme Pierre Bourdieu'nün kavramları ışığında yapılmıştır.

Çeviri Sosyolojisinin Yükselişi

Toplumsal, kültürel, ekonomik ve diğer alanlarda yaşanan önemli gelişmeler çok geçmeden alanda egemen olan paradigmayı etkisi altına almaktadır. Yaşanan değişim ve önemli gelişmeler ışığında egemen olan paradigma alanlarda mevcut olan sorunlara yönelik bir strateji geliştiremez ve ilgili alanın çıkmazlarına bir çözüm bulamaz hale gelirse, alanlarda bir değişim ve dönüşümün yaşanılması kaçınılmazdır. Çünkü alanlar devingendir ve ilgili alanın kendini yenileyebilmesi için oyunların devam etmesi şarttır. Paradigma değişim ve dönüşümlerine çeviri alanında da rastlamak mümkündür. Çeviri alanında mevcut çalışmaların çeviriye ilişkin sorulara cevap verememesi, çevirinin doğasını yeterince açıklayamaması durumunda ilgili alanda mevcut çıkmazlara yeni bir kapı aralamak için yeni çalışma alanlarının gündeme gelmesi kaçınılmazdır. Çeviri sosyolojisi de çeviri alanında farklı argümanların gündeme gelmesi ve çevirinin toplum ve kültürle olan bağıni belirginleştiren tartışmaların sesinin yükselmesi sonucu ortaya çıkmış yeni bir çalışma alanıdır.

Sosyoloji kavramlarının çeviriyle olan bağlantısını gözler önüne seren ve çevirinin çok boyutlu doğasının çıkmazlarına bütüncül bir bakış açısıyla yaklaşarak daha çözümcül cevaplar arayan çeviri sosyolojisi çevirinin arka planında yer alan eyleyenleri, hareketlilikleri görmeye; çeviri öncesi, çeviri süreci ve çeviri sonrası gibi çeviri süreçlerini çoklu eyleyen ve çoklu kararlar boyutuyla ele almaya çalışmaktadır. Bu sayede çevirinin metnin dışına taşan bir olgu olduğunun altını çizilerek, alanda var olan eksikliğin çok boyutlu olan çeviri olgusuna kısmi bakış açısıyla yaklaşılması ve alandaki sorunlara sınırlı yaklaşım ve çalışmalarla cevap aranması olduğu vurgulanmaktadır.

Çeviri sosyolojisinin başat referansı Pierre Bourdieu ve onun bütünleşik yapıda ele aldığı alan, habitus, sermaye, doxa ve illusio kavramlarıdır. Kavramlarını bütünleşik bir yapıda anlattığı bir metafor geliştirmiş ve bu metafora oyun metaforu ismini vermiştir. Bourdieu'nün kurgusal bir örgü içinde sunduğu oyun metaforu çeviribilim araştırmacıları tarafından son dönemde yoğun ilgi görmeye başlamış ve bu metaforda yer verilen ilgili kavramlar ışığında çeviri sonuçları itibariyle alanları ve alanlardaki sermaye türlerini, kültürlerarası güç ilişkilerini değiştirim ve dönüştürüm erkini elinde bulunduran bir olgu olarak sosyal hayatın odak noktasına gelmiştir. Bir özne olarak görünür hale gelen çevirmenin habitusundan, çeviribilimin araştırma nesnesi olan çeviri olgusunun erek kültürün kültürel sermayesini şekillendirmesindeki rolüne ve çeviri alanının sınırlarını çizen doxalarına kadar pek çok farklı konu gündeme gelmiş ve bu paralelde son dönemde farklı çalışmalar çeviri alanında ses getirmeye başlamıştır.

Çalışmada Pierre Bourdieu'nün oyun metaforunu daha detaylı ele almak ilgili metaforda bütünleşik yapıda sunulan kavramların çeviriyle olan bağlantılarını anlatmak ve çeviri sosyolojisinin çalışma alanını gözler önüne sermek açısından yararlı olacaktır. Kısaca oyun metaforuna değinmek gerekirse, Bourdieu sosyal hayata bakışını yansıtan oyun metaforunu anlatırken ilk olarak oyun kavramıyla neyi ifade etmek istediğine değinmektedir. Oyun kavramı ile profesyonel bir sporunun benimsediği spor anlayışını yani oyunun içinde var olan mücadele, yoğun rekabet ve

ödül kazanma arzusunun dile getirmektir. Her oyun oyuncular, oyunun oynandığı yer, çıkarlar, stratejiler ve kuralları içinde barındırmaktadır. Bourdieu'ye göre sosyal hayatın içinde yer alan oyuncular *toplumdaki eyleyicilerdir* ve bu eyleyiciler oyunlarını ilgili alanlarda oynamaktadırlar. Her oyuncu alanda oynanan mevcut oyunlara dâhil olurken bazı çıkar ve beklentilere sahiptir. Oyunların yerleşik kuralları mevcuttur ve oyuna dâhil olan oyuncular bu kuralları sorgulamadan kabul etmiş sayılmaktadırlar (Bourdieu, 2006b: 82-83). Oyuncuların oyunda kullanmak üzere ellerinde bulundurdukları kartları vardır ve sahip oldukları kartlar oyuncunun oyun içerisindeki kazanma ve kaybetme ihtimalini belirlemektedir. Oyuncuların oyundaki geleceğini belirleyen kartlar *sermaye* kavramıyla karşılanmaktadır. Oyuncular zamanla alandaki mevcut oyunlara yönelik stratejilere bir yatkınlık kazanmaktadırlar. Oyuncuların oyuna yönelik kazandıkları yatkınlıklar bütünü *habitus* kavramına denk gelmektedir. Oyuncuların beklenti ve çıkarları olarak tanımlanan durum Bourdieu tarafından *illusio* kavramıyla karşılanmaktadır. Oyunun içinde yerleşik olarak bulunan ve açık bir şekilde dile getirilmeyen kurallar *doxa* olarak adlandırılmaktadır.

Habitus kavramının çeviriyle olan bağlantısını aydınlatmak için kavramın içeriğine yerleştirilen anlama daha yakından bakmak gerekmektedir. Bourdieu alan kavramını tamamlayan önemli yapı taşlarından biri olan habitus kavramını şöyle tanımlamaktadır: "Geçmiş deneyimlerini bütünleştirerek, her an bir algılar, beğeniler, eylemler matrisi işlevi gören ve şemaların analogik biçimde aktarılmasıyla, benzer sorunların çözümüne imkân vererek sonsuz çeşitlilikteki görevin yerine getirilmesini mümkün kılan, kalıcı bir yatkınlıklar sistemidir" (Bourdieu, 1971: 83). Aile içerisinde ya da toplumda sosyalleşme deneyimlerine dayanan, doğuştan gelmeyen bir yapı olduğuna dikkat çeken Bourdieu habitusu, sosyalleşme girişimleri sonucunda kazanılan, toplum içerisinde hangi durumların uygun, hangi durumların uygunsuz olduğunu gösteren ve bireyler tarafından zamanla içselleştirilen bir yatkınlıklar bütünü olarak görmektedir. Habitus bireyi şekillendiren ve bireylerin eylemleri sayesinde şekillenen bir yapıya sahiptir. Bireylere alanlardaki farklı durumlar karşısında çeşitli stratejiler geliştirme imkânı veren habitus, çocukluğun ilk yıllarında kazanılmakta ve içinde yaşanılan toplumsal dünyanın belirlenimlerine ayak uydurulmasını sağlamaktadır (Bourdieu, 1974: 40-41). Habitus bireyin toplumsal hiyerarşideki yerini, cinsiyet, yaş ve ailedeki konumunu dikkate alarak çözümler sunan yani kişiyi toplum içerisindeki yerine uygun hale getiren bir ilkedir (Bourdieu, 2002: 558).

Habitus kavramının çevirmenle olan bağlantısına değinilecek olunursa, çevirmen de toplumdaki diğer eyleyenler gibi bir bireydir ve edindiği habitusu içinde yaşadığı topluma özgü yatkınlıklar bütününden oluşmaktadır. Habitusu bedenine dâhil etme sürecinde iki tür habitus söz konusudur. Bunlardan ilki olan birincil habitus çevirmenin yetiştirme tarzıyla ilintilidir ve bu süreçte edindiği yatkınlıklarını kapsamaktadır. İkincil habitus ise çevirmen olabilmek için aldığı eğitimleri ve bu alanda yaptığı pratikleri içermektedir. Çevirmenlerin birincil habitusları birbirinden farklı iken, ikincil habituslarının benzer olduğu söylenebilir. Çevirmene alanda uzman konumuna gelmesini ve oyunu doxalarına göre oynamasını sağlayan ikincil habitusudur. Çeviribilim alanındaki belirlenim ve yerleşmiş kullanımları ikincil habitusundaki sermayesinde yer almaktadır. Çevirmene yaşadığı alanda edindiği birincil habitusu sosyolojik, çeviri alanında edindiği ikincil habitusu ise bilişsel bir bakış açısı kazandırmaktadır ve çevirisi sırasında her iki habitusunu birbiriyle harmanlamaktadır. Çevirmenin birincil ve ikincil habitusu hem içinde bulunduğu alanı yapılandırmakta, hem de o alan tarafından yapılandırılmaktadır. Çevirmenin habitusuna yönelik yapılacak bir analiz hem alanı hem de çevirmeni incelemeyi gerektirmektedir. Alanın yapısını incelemek ve belirli tarihsel dönemlerde konumunu belirlemek çevirmenin çeviri sürecinde aldığı kararları, geliştirdiği stratejileri

anlayabilmek için bir gerekliliktir. İşi çevirmene veren kişi ya da yayınevinin ve bu kişi ya da kurumların ideolojilerinin analizi çevirmenin çevirisinde izlediği yolu keşfetmeye olanak tanyacaktır. Alanın yanı sıra çevirmenin alan içindeki konumuna göre habitusunun da (birincil ve ikincil habituslarının) araştırılması bir zorunluluktur. Çevirmen de toplumdaki diğer eyleyiciler gibi hem sosyal hem de kendine özgü davranışlar sergilemektedir, çevirisi onun toplumsal hiyerarşideki konumu ve diğer eyleyenlerle olan ilişkisini yansıtmaktadır.

Bourdieu'nün oyun metaforunda yer verdiği bir diğer önemli kavram ise sermayedir. Sermaye alanlara katılım ve alan içersindeki mevcut oyunlardaki rekabetin getirmiş olduğu kazançları elde etmeye yarayan etkili bir kaynaktır ve ekonomik, toplumsal, kültürel ve simgesel olmak üzere çeşitli türleri bulunmaktadır (Göker, 2010: 280-281). Ekonomik sermaye ekonomik kaynakların elde bulundurulması durumudur. Bireylerin sahip olduğu maddi değerler olarak tanımlanabilir. Toplumsal sermaye bireylerin yaşadıkları alanlarda kurmuş oldukları ilişkiler ağına işaret etmektedir. İçinde yaşanılan toplumla olan bağlantılarla edinilen sermaye türü olan toplumsal sermaye, bireylerin diğer bireylerle olan bağlantıları, yükümlülükleri ve ayrıcalıkları içinde barındırmaktadır (Arı, 2014: 137-139). Oyun metaforunda merkezi öneme sahip olan kültürel sermaye gücü elinde bulunduran aktörlerin yani devletin bireylere enjekte ettiği sermaye türüdür. Bireyin alanda söz sahibi olması, donanımı, aileden miras kalan alışkanlıkları, çocukluktan bu yana edindiği dili, yazma becerileri ve alandaki birikimi kültürel sermayesinin göstergesidir. Bilgi sermayesi olarak da tanımlanan kültürel sermaye; içselleştirilmiş, bedenselleşmiş, bir kitap, resim, sanat ya da bilim eserinin kültürel bir değer olarak nesneleşmesiyle ve kurumsallaşmış (eğitimsel nitelikler) olmak üzere üç şekilde var olur (Bourdieu, 1997a: 53-55).

Simgesel (sembolik) sermaye ise diğer sermaye türlerini çeşitli oranlarda içinde barındıran sermaye türüdür. Simgesel bir sermayenin ekonomik sermayeye, kültürel sermayeye dönüşebilme özelliği vardır (Bourdieu& Wacquant, 2007:107-109). Çeviri alanında bu dönüşümü sağlayan ve çevirinin önemli bir ayağını oluşturan yayınevleridir. Yayınevleri simgesel sermayenin ekonomik sermayeye dönüştürülmesinde en etkili araçlardan biridir. Bir yayınevi simgesel sermayesini alanda arttırdıkça ekonomik gücü elde edebilir. Bir yayınevinin klasikler arasına giren eserlerin, ders kitabı olarak okutulan akademik eserlerin basım hakkını elinde bulundurması bu duruma örnek teşkil edebilir. İlgili ürünlerin seçiminde hareketlilikler başlar ve çeşitli faktörler aktif hale gelir. Her seçim sürecinde iletişim ve işbirliğinin ötesinde farklı illusiolar söz konusudur. Yayınevleri alanda özerklik elde edecek olan yapıtı ve bu yapıtı çevirecek çevirmeni seçerken ekonomik sermayesini güçlendirme amacındadır. Bourdieu alana giren oyuncuların bir illusiosu olduğunu ve en büyük illusioalarının simgesel sermayelerini ekonomik sermayeye dönüştürme arzusu olduğunu söylemektedir. Yayınevleri oyunda en büyük illusioyu elde edecek oyuncu olabilmek için alanda mücadele içindedir. Ekonomik kaynakları elde etmesi alandaki etkisini ve söz sahibi olma durumunu artıracaktır. Yayınevlerinin toplumsal ve kültürel sermayeyi yönlendirebilmesi için simgesel sermayesinin güçlü olması gerekmektedir. Yayınevleri simgesel sermayeyi alıcılara aktarabilmek için önsözler, kapaklar, alıcının beklentileri, algılama biçimleri üzerine simgesel etki yaratan unsurları göz önünde bulundurmaya zorundadır. Çünkü çeviri ürününü saran, şekillendiren ve yeniden yapılandıran sosyal ilişkilerin simgesel etkileri önemli bir etkiye sahiptir. Yayınevlerinin çeviri sürecinde ekonomik sermayeyi elinde bulundurma çabasının yanı sıra toplumsal sermayeye yön verme hedefi de söz konusudur. Yayınevleri eserlerin hem orijinalinin hem de çevirilerinin alanlarda yayılmasında etkindir. Bu yönüyle toplumsal sermayenin gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Ekonomik, kültürel, toplumsal ve simgesel sermayenin değişim ve

dönüşümünde aktif eyleyicilerden biri olan yayınevlerinin de çeviri sosyolojisi bağlamında incelenmesi bir gerekliliktir.

Çeviri alanının önemli aktörlerinden çevirmenin yetişme tarzıyla ilintili olan ve edindiği yetkinlikleri kapsayan birincil habitusu ve uzmanlık eğitimi ile mesleki pratiğini içeren ikincil habitusu aynı zamanda simgesel sermayesini oluşturmaktadır. Çevirmenin alanda uzman konumuna gelmesi simgesel sermayesinin yeterliliğine bağlıdır. Çeviri alanının diğer alanlarla olan bağından oluşan simgesel sermayesi çevirmenin bu geniş alanı kapsayıcı zengin bir simgesel sermayeye sahip olmasını gerektirmektedir. Bu zengin sermaye çevirmene alanın doxalarına göre oyun oynama, stratejiler geliştirme ve alanda söz sahibi olma imkanı tanır. Bu gücü elde eden çevirmen, yayınevlerinin simgesel sermayesini ekonomik sermayeye dönüştürmesinde başrol oynamaktadır.

Çevirmen Çalışmaları

James Holmes (1972) 'The Name and Nature of Translation Studies' isimli çalışmasında çeviride sosyo-kültürel etmenlerin varlığından bahsetse de, çevirinin sosyolojik boyutuna hiç değinmemiştir. Çeviri sosyolojisi başlığı altında yapılan çevirmen çalışmaları, isminde de anlaşılacağı gibi Holmes'ün çalışmasında değinilmeyen toplumsal alan, çevirinin toplumsal alanla ve bu alanda konumlanan eyleyenlerden çevirmenlerle olan ilişkisine odaklanarak, çevirinin eksik kalan sosyal boyutunu tamamlamayı hedeflemektedir. Çevirmen çalışmaları çeviri sosyolojisi alanının sahneye çıkmasıyla birlikte gündeme gelmiş ve son zamanlarda çeviri çalışmalarının merkezine yerleşmiştir (ilgili çalışmalar için bkz Heilbron 2000; Bachleiter/Wolf 2004; Diriker 2004; Inghilleri 2005; Wolf/Fukari 2007; Koskinen 2008; Dam/Zethsen 2008). Çevirmen çalışmaları çeviri alanında ilginin metnin dışına çıkmasını, çevirinin metnin dışında yer alan gerçekliklerle yüzleşmesini ve bu gerçekliklerle birlikte ele alınması gerektiğini vurgulamaktadır. Çeviri olgusunun sosyal alanla, sosyal alanda konumlanan çevirmenin habitusu ve sermayesiyle olan bağlantılarına ve bu bağlantıların çeviri süreçlerine ve çeviri olgusuna olan yansımalarını ön plana çıkarmaya çalışmaktadır. Çevirmen çalışmaları aynı zamanda Pierre Bourdieu'nün kuram ve uygulamanın birlikte aynı yolda yürüyen iki olgu olduğu görüşünden hareketle, kuram ve uygulamanın birbirlerine yönelik veriler sunabileceğini kanıtlamaya çalışmaktadır. Çevirmen çalışmaları çeviri alanında var olan kuram ve uygulama arasındaki kopukluğa, birbirlerinden bağımsız ilerleyen iki olgu olduğu yönündeki kısır tartışmalara son verip, bu çıkmazlara yeni bir soluk getirmeyi hedeflemektedir.

Bu amaçla Andrew Chesterman 2006 yılında yaptığı 'the Name and Nature of Translator Studies' isimli çalışmasında çeviri sosyolojisinin araştırma alanlarını; uluslararası bir pazardaki ürünler olarak çeviri sosyolojisi, çevirmenlerin sosyolojisi ve çeviri sosyolojisi yani çeviri süreci olmak üzere üç başlık altında toplamaktadır. İlk başlığın Holmes tarafından ele alındığını, diğer iki başlığın ise son zamanlarda yapılan çalışmaların odak noktasında yer aldığını dile getirmektedir (2006:4). Çevirmen çalışmalarının kilit kavramları yukarıda yer verdiğimiz Pierre Bourdieu'nün *alan*, *habitus* ve *sermaye* kavramlarıdır. Bu kavramlar sayesinde çevirmenlerin alandaki sosyal(birincil habitus) ve profesyonel(ikincil habitus) konumlarının ortaya çıkarılması, alandaki sermayelerine bakılarak, edindikleri kültürlerarası habitusların iki kültür arasında gerçekleşen ilişkilerde oynadığı rollere, çeviri faaliyetinde sosyal kimliğiyle bir birey olarak ve çeviri sürecinde bir eyleyen olarak çevirmenin oynadığı rol, kaynak ve erek metin arasında büründükleri roller ve bu rollerin getirdiği zorunluluk, kısıtlama ve koşullanmaları verdikleri sayısız kararın içine nasıl yerleştirdiklerine dair çalışmalar yapılabilir. Bu çalışmada da tek bir çevirmen ele alınarak, sosyal bir eyleyen olarak Sabahattin Eyuboğlu'nun habitusu, alandaki sermayesi, çevirilerinde

dönemsel koşullar göz önünde bulundurularak hangi etkilerin tesiri olduğuna ve yaptığı çevirilerin toplumun habitusuna olan yansımalarına bakılmaya çalışılacaktır.

Sabahattin Eyuboğlu Habitusuna Dair

Sabahattin Eyuboğlu 1908 yılında Trabzon'un Akçaabat ilçesinde doğmuştur. Babası Rahmi Bey kaymakamdı. Rahmi Bey Arapça, Farsça biliyor ve çeviri yapacak kadar da Fransızca'ya hakimdi. Edebiyata olan düşkünlüğüyle bilinen Rahmi Bey her akşam çocuklarını etrafına toplayıp kitap okuma etkinlikleri düzenliyordu. Özellikle de evde akşamları Victor Hugo okunuyordu (Bütün Dünya, 2002: 22). Sabahattin Eyuboğlu ilkokulu Kayseri'de, daha sonra Kütahya'da, ortaokulu ise Trabzon'da tamamlamıştır. 1928 yılında Trabzon Lisesi'nden mezun olmuştur. Liseyi bitirdikten sonra ülkenin gündeminde olan konulardan biri yurt dışına öğrenci gönderilmesi mevzusudur. Atatürk'ün önderliğinde devlet eliyle öğrencilerin farklı alanlarda eğitim görmeleri, kendilerini yetiştirmeleri, kültürlerarası habitus edinmeleri ve öğrendikleri, edindikleri sermayeleri kendi toplumlarında (Türkiye'de) uygulamaları ve öğretmeleri amacıyla bir sınav uygulanmaya başlanmıştır. Sınavı kazanan öğrenciler Almanya, Fransa ve Belçika olmak üzere farklı ülkelere gönderilmişlerdir. Sabahattin Eyuboğlu'da bu sınavı kazanan öğrenciler arasındadır ve Fransa'ya gönderilmiştir.

Eyuboğlu 1928 yılında Sabri Esat ile Dijon'a gitmiş ve 1929 yılında Dijon Edebiyat Fakültesi'ne girmiştir. 1930 yılında Lyon'a geçerek Karşılaştırmalı Edebiyat ve Estetik belgesi almaya hak kazanmıştır. 1931 yılında ise Paris'te bulunan Sorbonne Üniversitesi'nde çeşitli kurslara katılarak verimli bir üç yılı geride bırakmıştır. Fransız edebiyatına yönelik bir sermaye edinmeye başlayan Eyuboğlu, 1932 yılında Londra'ya giderek İngiliz dili edebiyatı ve kültürüne yönelik araştırmalara başlamıştır. Atatürk'ün yurt dışına gönderilen öğrencilere iletmek üzere çektiği telgrafında yer verdiği 'Sizleri birer kıvılcım olarak gönderiyorum. Volkan olup dönmelisiniz' sözleri gibi Eyuboğlu'da kıvılcım halinde olan sermayesini bir volkana dönüştürebilmek için elinden geleni yapıyordu. Fransız edebiyatının yanı sıra İngiliz edebiyatına yönelik bir sermaye edinmeye başlayan Eyuboğlu, ilerleyen yıllarda Fransız ve İngiliz kültüründe bulunan habitus ve sermayeleri kendi kültürüne tanıttak ve kazandıracak eserleri çevirmeye başlayacak, bu sayede toplumunu girmiş olduğu orta çağ çıkmazından kurtarmaya yardım edecek ve kendi kültürünün sermayesinin gelişmesine katkı sağlayacak büyük adımlar atacaktı.

1933 yılında İstanbul'a gelerek Fransız edebiyatı ve kültürüne yönelik sermayesini Türkiye'deki öğrencilere aktarabilmek, yurtdışına gitme gayesini daha açık bir ifadeyle Atatürk'ün hedeflediği Batı kültürüne özgü habitusların Türk toplumunun sermayesine faydalı olabilecek şekilde sentezleyebilmenin gerekliliği yerine getirebilmek için İstanbul Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde doçent olarak çalışmalarına başlamıştır. Fakülte, Varlık ve Ağaç gibi dergilerde yazılar kaleme almıştır. 1937'de Türk Halk Bilmeceleri isimli kitabını çıkarmıştır. Daha sonra Fransız Realizmi adlı yapıtı çevirmiş, 1938'de R. Curtius'un Fransız Uygarlığı adlı incelemesini ve Shakespeare'in Hamlet adlı yapıtını çevirmiştir. Kendi dilinde eserler vermeye devam ederek ilgili alanının sermayesine katkı sağlamanın yanı sıra Fransız ve İngiliz kültürüne yönelik eserleri çevirerek Batı kültürüne özgü değerleri toplumumuza kazandırmıştır.

1939 yılında, Mustafa Kemal Atatürk'ün başlattığı ancak ömrünün yetmediği ulus bir devlet inşa etme sürecinde toplumun habitus, sermayesinin iyileştirilebilmesi ve çağdaşlaşabilmesi adına ulusal bir dilin ve kitaplığın oluşturulması için Hasan Âli Yücel'in yanında olmak ve bu sürece katkı sağlamak için Eyuboğlu Ankara'ya gelmiş ve Tercüme Bürosu başkan yardımcısı olmuştur. Milli kitaplığın oluşturulması

sürecinde Eyuboğlu, Türk ve Dünya klasiklerinin yayımlanmasında büyük gayretler göstermiştir.

Sabahattin Eyuboğlu'nun Simgesel Sermayesine Bakış

Birlikte birçok çeviriye imza attıkları Azra Erhat, Eyuboğlu'ndan bahsederken 'aydın, yazar, düşünür, çevirmen, eleştirmen, eğitimci, öğretmen' gibi sıfatları kullanmıştır (Erhat, 1997:5). Bu ifade Eyuboğlu'nun çok yönlü düşünce yeteneğinin farklı alanlarda vücut bulduğunun göstergesidir. Erhat'ın Eyuboğlu'nun çok yönlü kimliğine vurgu yaptığı bu ifadesi aynı zamanda Eyuboğlu'nun sermayesine yönelik önemli bir ifadedir.

Eyuboğlu'nun sermayesinin yansıması olan ürünlerin yoğun bir şekilde görüldüğü dönem 1940'lı yılların başlarına denk gelmektedir. Bu dönemde Michel de Montaigne, Ömer Hayyam, Paul Valery, William Shakespeare, Platon, Jean-Jacques Rousseau, Molière gibi önemli isimlerin eserlerini Türkçeye kazandırmıştır. Hem toplum hem çeviri açısından en yoğun ve en verimli olarak nitelendirilebilecek dönemde, Cumhuriyet döneminin önemli aydınlarından biri olan Eyuboğlu önemli isimlerden yaptığı çevirilerle Türk edebiyatının ve sanatının gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır. Bunların yanısıra Eyuboğlu, Fransa'da edindiği kültür, sanat ve edebiyata yönelik düşüncelerini, Fransız Edebiyatının yapı taşlarını alışılmış yöntemlerden sıyrılarak 'Hakimiyet-i Milliye', 'Tan', 'Cumhuriyet', 'İnsan', 'Yaprak', 'Varlık', 'Yeni Ufuklar' ve 'Ülkü' gibi dergi ve gazetelerde yazılar yazarak, çeviriler yaparak, filmler çekerek insanı ve gerçek yaşamı odağına alarak, kendi toplumunda anlatmak gayesinde olmuştur.

Eyuboğlu'nun yaşadığı dönemin koşullarına, siyasi ve sosyal ortamına bakmak, Bourdieu'nün deyimiyle alana bakmak, Eyuboğlu'nun edinmiş olduğu kültürlerarası habitus ve sermaye ile Türk düşünce ve sanat dünyasına kazandırdıklarını görmek açısından anlamlı olacaktır. Daha doğrusu bahsi geçen dönemde alanda hakim olan habitus ve sermayeye bakmak, Eyuboğlu'nun yazılarında, sanata ilişkin çalışmalarında ve çevirilerinde hakim olan anlayış ve yöntemlerin keşfedilmesine olanak tanıyacaktır. Bu bağlamda sermayesi ile alanda kapladığı yere bakmak, Türk edebiyatına kazandırdığı ürünleri ele almak Türk düşünce dünyasında dikkat çeken, saygıyla anılması gereken ve çağdaşlaşma yolunda büyük çaba sarf eden bir kimlik olduğunun vurgulanmasına yardımcı olacaktır.

1930'lı yıllarda hakim olan havaya bakıldığında, yeni kurulmuş bir Türkiye Cumhuriyeti ve Atatürk'ün bir ulus devleti kurma yönünde attığı önemli adımlar karşımıza çıkmaktadır. Birinci Dünya Savaşı ve sonrasında imzalanan Sevr Antlaşması ile tüm dünyada yaşanan değişimler ve yeni çizilmiş sınırları içinde mevcut karamsar durumundan bir an önce kurtulmaya çalışan ve çağdaşlaşma yolunda ilerlemeye kararlı bir Türkiye Cumhuriyeti karşılamaktadır bizleri. Bu bağlamda hiç vakit kaybedilmeden Atatürk'ün önderliğinde Avrupa'ya öğrenciler gönderilerek batılılaşma hareketi başlatılmıştır. Bu öğrenciler daha sonra çağdaşlaşma yolunda gece gündüz durmadan çalışan, gidip gördükleri, özümstedikleri kültürde var olan değerleri kendi kültürlerine faydalı olabilecek şekilde yediren, kendi kültürlerinde var olan önemli değerlerin altını çizen aydınlar olmuşlardır. Bu aydınlardan Eyuboğlu Batılılaşma yolunda merkez olan, örnek alınan ve yoğun bir şekilde çevirilerin yapıldığı Fransız edebiyatının özünde yatan öge ya da öğeleri anlamaya yönelik derin okumalar yapmış ve Fransız edebiyatındaki gücün akılcı dünya görüşü olduğunu dile getirmiştir.

Türk edebiyatını, çağdaşlaşma öncesi Türk edebiyatı kaynakları ve cumhuriyet dönemi Türk edebiyatı kaynakları arasında bir ilişki kurmaya çalışarak değerlendirme yoluna gitmiştir (Kurdakul, 1999:287). Batıyı olduğu gibi almak yerine kendi kültürünün penceresinden bakarak yorumlamıştır. Eyuboğlu'nun bu yaklaşımından Türk edebiyatının geçmişte var olan sermayesine bakılarak çağdaşlaşma yolunda eksikliklerinin giderilmesi ve bu bağlamda bir sermaye birikimi oluşturulması gerektiğini vurguladığı anlaşılabilir. İlk olarak toplumun habitusunun tanınması ve bu habitus doğrultusunda elde olanların farkına varılması bir gerekliliktir. Ardından alanda güç sahibi olan edebiyatın sermayesine bakılarak eksikliklerin keşfedilmesi ve alanda söz sahibi bir edebiyat oluşturulabilmesi için kendi habitusu doğrultusunda sermaye birikimi oluşturması gerektiği çıkarımı yapılabilir.

1950'li yıllara gelindiğinde Eyuboğlu'nun akademik hayatına ve derleme, belgesel film ve çevirilerine yoğun bir şekilde devam ettiği görülmektedir. 1956'da Mina Urgan ile birlikte Shakespeare'den Troilos ile Kiessida'yı, 1958'de Fontaine'den Masallar'ı, Adalet Cimcoz ile Platon'un Devlet adlı yapıtını Türkçeye kazandırmış ve Devlet çevirisi 1959'da Türk Dil Kurumu tarafından çeviri ödülüne layık görülmüştür. Takvimler 27 Mayıs 1960'ı gösterdiğinde Türkiye Cumhuriyetinin ilk darbesi yaşanmış ve bu darbe sonrası kurulan Milli Birlik Komitesi tarafından 147 öğretim üyesinin ihraç edilmesine yönelik bir kanun çıkarılmıştır. Çıkarılan bu kanunla üniversitedeki görevinden ihraç edilenler arasında Eyuboğlu'nun da ismi yer almaktadır. Daha sonra üniversitelere geri çağrılmalar başlayınca uzaklaştırıldığı üniversiteye dönmeyerek İTÜ'de göreve başlamıştır. Geri dönüşünün ardından çeviri çalışmalarına devam ederek, C. Levi'nin "İsa Bu Köye Uğramadı", Moliere'den 'Cimri', J. Romain's'den 'Dirilen Şehir', Vedat Günyol ile Satre'den 'Çağımızın Gerçekleri' çevirilerini tamamladı. Sonrasında M. Ayme'den 'Başkalarının Kellesi', Arthur Miller'dan 'Cadı Kazanı', Shakespeare'den 'Macbeht', Melih Cevdet Anday ile birlikte Gogol'un 'Ölü Canlar' isimli eserleri Türkçeye kazandırmıştır. Geri dönüşünün ardından Eyuboğlu çevirilerine daha bir ağırlık vererek yoluna devam ettiği söylenebilir.

1963 yılında Vedat Günyol ile yaptığı çevirisi toplatılmış ve her ikisi de bu çeviriden dolayı yargılanmışlardır. Darbe sonrası savcının verdiği kararı protesto etmek yasalar gereği pek mümkün değildi. Ancak o dönem edebiyatçılar birliği başkanı olan Melih Cevdet Anday bu durumu bir türlü kabul edememiş ve alana kültürel açıdan büyük katkı sağlayan bir çevirinin toplatılmasını ve bu çeviriye emek veren iki çevirmenin yargılanmasını bir türlü kabul edemiyordu. Tepkilerini bir şekilde göstermeleri gerekiyordu, bunun üzerine simgesel olarak arkadaşlarıyla Taksim'e çiçek bırakmaya karar verdiler. Ancak Taksim'de kendilerini bekleyen tanklarla karşılaştılar. Bu durum 'kitaba yasak, çiçeğe tank' gibi manşetlerle medyaya da yansımıştır. Melih Cevdet Anday bunun üzerine hâkim karşısına çıkarıldı ve ilk söz ona verildi. Anday'ın ilk sözleri şunlardı: 'Bütün dünyaca bilinen bir kitabın bizim aydınlarımıza, gençlerimize yasak edilmesi hangi mantıkla savunulabilir?' Bu savunmanın ardından kimse tutuklanmadı ve sonrasında Eyuboğlu ve Günyol aklanarak çevirilerine devam ettiler. Sonrasında Shakespeare'den "Antonius ve Kloepatra", Vedat Günyol ile Bouthoul'un "Politika Sanatı", Plutharkos'un "Lykurgos'un Hayatı", Shakespeare'den "Atinalı Timon", Flabert'den "Ermış Antonius" ve "Şeytan", Azra Erhat ile birlikte Aiskhlylos'dan "Zincire Vurulmuş Prometheus" kitaplarını Türkçeye kazandırmıştır.

Sabahattin Eyuboğlu ölünceye kadar çeviri yapmaya devam etmiş, Atatürk'ün hedeflediği ilkeler doğrultusunda dönemin şartları değişse bile çevirilerine ara vermediği, yaşadığı olumsuzlukların onu yolundan, ideallerinden vazgeçirmediği, ulusal dili ve milli bir kütüphanenin oluşturulması adına gece gündüz titizlikle çalıştığı, gerektiği durumlarda kendi evini bir çeviri atölyesine dönüştürerek çalışmalarına devam ettiği görülmektedir. Ölümünün ardından ise arkadaşı Azra

Erhat tüm yapıtlarını yayına hazırlamaya devam etmiştir. Günümüzde hala yazılarıyla, çevirileriyle yaşamaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çeviri sosyolojisi çeviriyi tüm boyutlarıyla ele alarak çeviriye daha bütüncül bir pencereden bakabilmeyi, çeviri çıkmazlarına çevirinin çok boyutlu doğasını hesaba katarak cevaplar aramayı hedeflemektedir. Pierre Bourdieu'nün oyun metaforunda bütünleşik yapıda ele aldığı alan, habitus ve sermaye kavramları çevirinin eyleyenlerinden çevirmenlere yönelik önemli veriler sunmaktadır. Alana yönelik yapılacak inceleme çevirmenin hangi dönemsel güçlerin etkisinde kaldığını görmeye ve bu etkiler doğrultusunda çevirisine yaptığı müdahaleleri anlamaya, aynı zamanda dönemsel olaylar ekseninde çevirmenin söyleminde yaşanan değişimlerin gün yüzüne çıkarılmasına olanak tanımaktadır.

Çeviri sosyolojisi bağlamında Sabahattin Eyuboğlu'nun habitus ve sermayesine alanda hakim olan sosyo-kültürel, ekonomik, siyasi koşullar göz önünde bulundurularak bakıldığında; yaptığı çevirilerde izlediği yolu, çeviri sürecinde aldığı kararları ve geliştirdiği stratejileri anlayabilmeye yönelik ip uçları elde edilebildiği söylenebilir. Eyuboğlu'nun birincil habitusuna yönelik edinilen bilgiler doğrultusunda kendisinin edebiyatla iç içe bir çocukluk geçirdiği ve edebiyat alanına yönelmesinin tesadüf olmadığı söylenebilir. Hatta bu alanda eserler verecek ve sayısız çeviriler yapacak seviyeye gelmesine yardımcı olacak ikincil habitusunu bu doğrultuda devam ettirmesinde de birincil habitusunun katkısı olduğu vurgulanabilir. Edinmiş olduğu kültürlerarası habitusu ise iki kültür arasında bağ kurmasına ve bir Türk'ün gözünden Batı'ya bakarak verdiği eserler, çevirilerle Cumhuriyet dönemine ve sonraki dönemlere iz bırakmasına olanak tanımıştır denilebilir.

Dönemin koşulları ve hedeflenen ilkelere bakılarak, Eyuboğlu'nun çevirilerinde ilk olarak kendi kültürünü tanımaya, kendi kültüründe var olan değerleri gün yüzüne çıkarmaya ve kendi kültürünün habitusundaki eksiklikleri saptamaya yönelik bir yol izlediği görülmektedir. İkinci adım olarak ise çevirisini gerçekleştireceği dillerin kültürlerine, edebiyatlarına yönelik habitusu tam anlamıyla edinmeye ve ilgili edebiyatların özünde yer alan değerleri, yapı taşlarını tam anlamıyla özümsemeye büyük önem verdiği gözlemlenmektedir. Bu adımların ardından Eyuboğlu edindiği kültürlerarası habitusu ışığında kendi toplumunun kültürünü ve edebiyatını geliştirmeye önem vermiştir. Milli bir dil ve kütüphane oluşturulması adına iki kültür arasında bir bağ kurmaya, çağdaşlaşma yolunda Türk toplumu ile yabancılaşmadan Batıya açılmaya yönelik adımlar atmıştır. Çevirilerinde bu hedeflere yönelik yöntemler geliştirmeye özen göstermiştir. İki kültür arasında devasa uçurumlar açmadan milli kültürün inşa edilebileceğinin ve halkın konuştuğu dille edebiyatın dilini birleştirmenin yararlı olacağına altını çizmiştir.

Çeviri sosyolojisi bağlamında Eyuboğlu'nun kendi habitusumuzun farkına varıp, sermayemizdeki değerleri gün yüzüne çıkarmıştır. Mevcut sermayenin üzerine yeni değerler ekleyerek sermayenin zenginleştirilmesine yönelik bir yol izlediği söylenebilir. Yine dönemin koşulları gereği yeni kurulmuş bir Türkiye Cumhuriyeti'nin edebiyatının çağdaşlaşma yolunda ilk adım olarak Batı'nın gözünden, Batının dilinden konuşmaması gerektiğini, bir koleksiyoncu gibi bulduğu her eseri, her değeri kendi sermayesine özümsemeden almaması gerektiğini önemle vurguladığı söylenebilir.

Çeviri sosyolojisi alanı içinde son dönemde büyük ilgi gören çevirmen çalışmalarına yönelik yapılan bu çalışma kuram ve uygulama ilişkisini, daha açık bir ifadeyle soyut verilerin somut veriler üzerinden sınanabileceğini göstermektedir. Aynı zamanda bu çalışma çeviri sosyolojisi alanındaki kuramsal verilerin uygulamada kullanılarak, çeviri alanında bu zamana kadar çevirmenin kara kutusu olarak adlandırılan, tam

olarak çözülemeyen bilişsel süreçlerine yönelik önemli veriler sunduğu söylenebilir. Çeviri olgusunun çok boyutlu doğasını metnin içinde kalarak anlayamayacağımızı ve çeviriyi ortaya çıkaran gerçekliklerle, toplumsal alan ve bu alandaki mevcut eyleyenler ve ilişkilerle birlikte ele almamız gerektiğinin altını çizmektedir. Bu çalışma çok yönlü çeviri olgusuna daha bütüncül bakış açısıyla yaklaşan gelecekteki diğer çalışmalara örnek teşkil etmektedir. Alanda var olan eksikliğin giderilmesi bağlamında bu tarz çalışmaların yapılması bir gerekliliktir. Aynı zamanda çeviri alanında çevirmenlerin ve aldığı kararların kuram ve uygulama boyutuyla ele alınması gerektiğini vurgulayan diğer çalışmalara önemli veriler sunabilir.

KAYNAKÇA

- Arı, S. (2014). Çeviri Sosyolojisi. İstanbul: Aylak Adam
- Bourdieu, P. (1971). Intellectual field and creative project. In Knowledge and Control: New Directions for the Sociology of Education, ed. M. F.D. Young, 161- 88. Londra: Collier-Macmillan.
- ___ (1974). Zur Soziologie der symbolischen Formen. Vol.107. Suhrkamp.
- ___ (1990). The Logic of Practice. Stanford: Stanford University Press
- ___ (1997a). 'Die verborgenen Mechanismen der Macht. M. Steinbrücke (drl.). Hamburg: VSA.
- ___ (1997b). Televizyon Üzerine, Çev. Turhan Ilgaz, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul
- ___ (2006). Karşı Ateşler, Çev. Halime Yücel. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- ___ (2006a). Sanatın Kuralları: Yazınsal Alanın Oluşumu ve Yapısı, Çev. N. Kamil Sevil, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- (2006b). Pratik Nedenler: Eylem kuramı üzerine. Çev. H.U. Tanrıöver ve B. Vural. İstanbul: Hill
- Bourdieu, P. ve Wacquant, Loic J.D. (2007) Düşünümsel Bir Antropoloji İçin Cevaplar, Çev. Nazlı Ökten, İstanbul: İletişim Yayınları
- Chesterman, A. (2006). 'Ouestions in the sociology of translation' [Çeviri sosyolojisine ilişkin sorular]. J.F. Duarte, A.A. Rosa, T. Seruya (Ed.) Translation Studies at the Interface of Disciplines (9-27). Amsterdam: Benjamins.
- Erhat, A. (1997). "Önsöz", Sabahattin Eyuboğlu, Sanat Üzerine Denemeler ve Eleştiriler (hızl., Azra Erhat), s.5, Cem Yay: İst.
- Göker, E. (2010). 'Araştırma tasarımı açısından Pierre Bourdieu'nün sanat sosyolojisi', Ocak ve Zanaat. G, Çeğin, E. Göker, A. Arlı ve Ü. Tatlıcan (drl.). İstanbul: İletişim
- Kurdakul, Ş (1999). Şair ve Yazarlar Sözlüğü, s. 287, Ankara: İnkılap
- Swartz, D. (2011) Kültür ve İktidar. Pierre Bourdieu'nün Sosyolojisi. İstanbul: İletişim

İnternet Kaynakları

<https://core.ac.uk/download/pdf/84784582.pdf> , 09.09.2019, 20:18